

UOT 821.512.162**AZƏRBAYCAN TƏZKİRƏLƏRİNİN NƏŞRİ VƏZİYYƏTİ****V.A.MUSALI*****Bakı Dövlət Universiteti******tezkireshinas@gmail.com***

Məqalədə Azərbaycan təzkirələrinin nəşri tarixi tədqiqata cəlb olunmuşdur. Araşdırmalarımız nəticəsində məlum olmuşdur ki, Azərbaycan təzkirəçiləri bu janrdan qırıxdan artıq nümunə qələmə alsalar da, bunlardan yalnız on dördü Azərbaycanda və xaricdə nəşr olunmuşdur. Bu təzkirələrdən altısı Azərbaycanda işıq üzü görmüşdür. Qeyd olunan digər əsərlər isə İran və Türkiyədə çap edilmişdir. Məqələmizdə Azərbaycan təzkirələrinin nəşr tarixi izlənməmiş, çap olunan əsərlər təhlil olunmuşdur. Son olaraq qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan təzkirəçiliyinin neçə-neçə öyrənilməmiş səhifəsi var və onlar öz tədqiqatçısını gözləməkdədirlər.

Açar sözlər: Azərbaycan, təzkirə, nəşr, ədəbiyyat, vəziyyət

Çox təəssüf ki, Azərbaycan təzkirəşünasları azərbaycanlı təzkirəçilər sırasında indiyə kimi təxminən iyirmi müəllifin adını xatırlatmışlar. Azərbaycan təzkirələri dedikdə, biz müəlliflərin milli mənsubiyyətini əsas götürürük. Belə ki, yazıldığı dildən və məkandan asılı olmayaraq, azərbaycanlı müəlliflərin qələmə aldıkları təzkirələri Azərbaycan təzkirələri hesab edirik. Bundan əlavə, Azərbaycanın müxtəlif şəhər və bölgələrində doğulmuş, bu şəhər və bölgələrin adlarını özlərinə nisbət seçmiş müəlliflərlə yanaşı, Azərbaycan xalqının tarixində və etnogenezində fəal iştirak etmiş şamlu, qacar kimi türk-oğuz boylarının nümayəndələrini də “azərbaycanlı təzkirəçilər” sırasına daxil etmək lazımdır.

Azərbaycan təzkirəçiliyi sahəsindəki tədqiqatlar üç istiqamətdə aparılmışdır:

1. Ayrı-ayrı təzkirələrin tərcüməsi, transfoneliterasiyası və elmi-tənqidi mətnlərinin tərtibi;
2. Təzkirələrə dair tədqiqatlar və dissertasiyaların yazılması;
3. Təzkirələrin nəzəri baxımdan tədqiqi, sistemləşdirilməsi, bibliografiyasının hazırlanması.

4. Burada Azərbaycan təzkiyəçiliyinin tədqiq tarixini təqdim edərkən xronoloji prinsipi əsas götürməyi və hər bir təzkiyəyə dair aparılmış tədqiqatları sistemli şəkildə verməyi məqsəduyğun hesab edirik.

Bizə məlum olan ilk Azərbaycan təzkiyəsi XVI əsrdə Səfəvi şahzadəsi Sam mirzə tərəfindən fars dilində qələmə alınmış “Töhfeyi-Sami”dir. Bu təzkiyəni ilk dəfə Hindistandakı Pətanə Universitetinin professoru Mövləvi İqbal Hüseyn çap etdirmişdir. O, təzkiyənin V fəslini Pətanə Universiteti kitabxanasındakı iki qədim (XVI əsr) əlyazma əsasında 1934-cü ildə nəşr etdirmişdir. Daha sonra İran alimi Vəhid Dəstgərdi əsəri Ağayi Nəcmabadi kitabxanasındakı nüsxə əsasında nəşrə hazırlamış və bu əsər 1936-cı ildə Tehranda “Ərməğan” jurnalına əlavə kimi tam şəkildə çap olunmuşdur (26).

1969-cu ildə isə Rükəddin Fərrux Hüməyun beş nüsxə əsasında (Astani-Qüdsi-Rizəvi, Baetin şəxsi kitabxanasındakı əlyazma, Məhəmməd Müin kitabxanası, Pətanə Universiteti kitabxanası, Ağayi-Nəcmabadi kitabxanası) “Töhfeyi-Sami”nin elmi-tənqidi mətnini hazırlamışdır (25). Onu da qeyd edək ki, XV əsrin ikinci yarısı və XVI əsrin birinci yarısında yaşayan 713 şair haqqında məlumat verən təzkiyə hələ də Azərbaycan dilinə tərcümə olunmamışdır.

Türk ədəbiyyatı üçün qiymətli mənbə olan “Gülşəni-şüəra” təzkiyəsinin 17 nüsxə əsasında elmi-tənqidi mətni Pamukkale Universitetinin əməkdaşı Süleyman Solmaz tərəfindən hazırlanmış və 2005-ci ildə Atatürk Kültür Mərkəzi Başkanlığı tərəfindən çap olunmuşdur (1).

S.Solmazın 2012-ci ildə işıq üzü görən “XVI yüzyl tezkiyelerinde (Ahdi, Gelibolulu Ali, Kınalızade, Beyani) şairin dünyası” adlı monoqrafiyası “Gülşəni-şüəra”da şair və əsərləri ilə bağlı fikirlərin təhlili baxımından dəyərlidir (20). İndiyə kimi Əhdi təzkiyəsində haqqında məlumat verilən şairlər və onların yaradıcılığı ciddi, ayrıntılı şəkildə və monoqrafik səviyyədə tədqiqata cəlb olunmamışdır. Kitabda “Gülşəni-şüəra”da bəhs olunan şairlər haqqındakı bioqrafik məlumatlar və təhlillər (şairin adı, təxəllüsü, ləğəbi, doğulduğu yer, zaman, ailəsi, soyu və s.), şairin təhsili, elmi səviyyəsi, şəxsi keyfiyyətləri və xüsusiyyətləri, şeir yazmağa başlaması, üslubu dəyərləndirilmişdir. Daha sonra şairin əsərləri ilə bağlı təhlillərə yer verilmişdir.

XVII əsr məşhur Azərbaycan xəttatı, rəssam, şair və təzkiyə müəllifi Sadiq bəy Sadiqinin cığatay türkcəsində qələmə aldığı “Məcməül-xəvas” təzkiyəsini İran alimi Əbdürrəsul Xəyyampur h.ş.1327/1948-ci ildə Təbrizdə nəşr etdirmişdir (24). Tərtibçi müqəddimədə Sadiqinin həyatı, ədəbi fəaliyyətinə dair fikirlərini vermiş, elmi-tənqidi mətnin hazırlanmasından bəhs etmişdir. Bu elmi-tənqidi mətn İstanbul Universiteti 4085 şifrəli əlyazma əsasında hazırlanmış, Nurosməniyə kitabxanalarındakı 3720 şifrəli nüsxə əsas mətnlə müqayisə olunmuşdur. Xəyyampur kitabda əvvəlcə türkcə hər hansı şair haqda olan hissəni, daha sonra həmin sətirlərin farsca tərcüməsini vermişdir.

F.ü.f.d. M.Muradova uzun müddət ərzində “Məcməül-xəvas” üzərində tədqiqatlar aparmış, “Sadiq bəy Sadiqinin həyat və yaradıcılığı” adlı monoqrafiya nəşr etdirmiş (1999) və təzkiyənin Təbriz külliyyatındakı nüsxəsini Azər-

baycan dilinə çevirərək nəşrə hazırlamışdır. Təəssüf ki, bəzi səbəblərdən bu tərcümə işıq üzü görməmişdir.

“Məcmül-xəvas”ın Təbriz külliyyatındakı nüsxəsi Ə.Bağırov tərəfindən qısa ön sözlə 2008-ci ildə nəşr olunmuşdur (16). Tərcümə zamanı təzkirənin Təbriz Dövlət Kitabxanasında mühafizə olunan “Külliyyat”a daxil olan nüsxəsi əsas götürülmüş, h.1327-ci il Ə.R.Xəyyampur nəşri ilə müqayisə edilmişdir. Tərcümə zamanı sadəcə şair bioqrafiyaları Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş, farsca nümunələr isə Azərbaycan dilinə çevrilməmişdir. Kitabda yer alan şərhlərdə yanlışlıqlara yol verilmişdir. Tərcüməçi kitabın sonunda Sadiq bəy Sadiqi Əfşarın Təbriz əlyazma külliyyatına əlavə olunmuş türk-Osmanlı şairlərin siyahısını təqdim etmişdir və burada ciddi səhvlərə rast gəlmək mümkündür (16, 359-360). Məsələn, Qalatanı Qəltə, Berqamanı Bəzəmə, İzniki Əznik, yeniçərinə gəmiçəri, Gelibolunu Gülbivi və s. şəklində təqdim etmişdir.

XVII əsr Azərbaycan təzkirəçisi Lütfəli bəy Azərin “Atəşkədə”sinin nəşri məsələlərindən f.ü.f.d. M.Məmmədova bəhs etmiş, bu nəşrlərin mənfi və müsbət tərəfləri haqqında məlumat vermişdir (11, 124-133). Belə ki, “Atəşkədə” ilk dəfə h. 1249/1833-cü ildə Kəlküttədə nəşr olunmuşdur. Təzkirənin ikinci çapı Dorn tərəfindən həyata keçirilmiş və 1844-cü ildə Londonda işıq üzü görmüşdür. Təzkirə h.1277/1860 və h.1299/1881-ci illərdə Hindistanda daşbasması üsulu ilə nəşr olunmuşdur. M.Məmmədova təzkirənin Bombay nəşrlərinin dəqiq işləndiyini və əhəmiyyətli olduğunu vurğulayır. Tədqiqatçı əldən-ələ keçən, müxtəlif şəxslər tərəfindən işlənib üzü köçürülən “Atəşkədə” əlyazmalarının və çap nüsxələrinin hamısında çoxlu təhriflərə yol verildiyini yazır (11, 125-126).

Təzkirənin bir nüsxəsinin (h.1247-ci ildə Əli Şeydayi Tusərqaninin köçürdüyü əlyazma) faksimile mətni ön söz və şərhrlərlə Seyid Cəfər Şəhidi tərəfindən h. 1337/1958-ci ildə nəşr olunmuşdur.

“Atəşkədə”nin elmi-tənqidi mətni 1956-1962-cü illərdə İranda işıq üzü görmüşdür. Elmi-tənqidi mətn Həsən Sadat Nasiri tərəfindən hazırlanmışdır. Həsən Sadat təzkirəni üç cildə çap etdirmişdir. Hər cildin əvvəlində İran ədəbiyyatşünaslarının kitaba yazdıqları müqəddimə və rəylərdə Azərin alimlik mövqeyi müəyyənləşdirilir. Həsən Sadat təzkirədə olan şeirləri şairlərin divanlarının mətni ilə müqayisə etmiş və “Atəşkədə” ilə “Divan”lar arasındakı fərqləri səhifə altında göstərmişdir.

XIX əsrdə yaşayıb-yaratmış türk ədibi Məhəmməd Zehni əfəndinin “Məşairün-nisa” adlı əsərini Marağalı Məhəmmədhəsən xan Etimaüssəltənə “Xeyrati-hesan” adı altında sadəcə tərcümə etməmiş, buraya azərbaycanlı şairlər haqqında məlumat əlavə edərək 1886-1888-ci ildə üç cildə nəşr etdirmişdir. T.e.d. Tahirə Həsənzadə “Xeyrati-hesan” əsərindəki 159 azərbaycanlı-türk qadını haqqında məlumatı fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir (9).

XIX əsrin görkəmli Azərbaycan şairi və təzkirəçisi Seyid Əzim Şirvaninin əsərlərini üç cildə 1967-1974-cü illərdə Süleyman Rüstəmov nəşr etdirmişdir. Tədqiqatçı şairin irsini diqqət və səylə toplamış, onları elmi prinsiplər

üzrə tərtib etmişdir. Seyid Əzim Şirvaninin təzkirəsi bu əsərlərin üçüncü cildi kimi geniş şərhələrlə 1974-cü ildə çap olunmuşdur (18).

Qeyd edək ki, Seyid Əzim Şirvaninin təzkirəsi AMEA Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə olunmaqdadır. Təzkirə Əlyazmalar İnstitutunun fonduna daxil olarkən son dərəcə pərakəndə şəkildə olmuşdur. Təzkirəni nəşrə hazırlayan mərhum S.Rüstəmov qeyd edir ki, təzkirənin pərakəndə vərəqləri f.e.d. S.Hüseynov tərəfindən tutuşdurularaq nömrələnmiş, bəzi vərəqlər tapılmadığı üçün əlyazmanı olduğu kimi bərpa etmək mümkün olmamışdır. Yəni təzkirəni şairin müqəddimədə göstərdiyi quruluşda bərpa etmək üçün əsəri yenidən tərtibə salmaq lazım gəlmişdir (18, 452).

Türkiyəli tədqiqatçı, Nevşehir Universitetinin dosenti Ömər Bayramın “Azərbaycan sahəsi təzkirələri və Seyid Əzim Şirvaninin təzkirəsi” mövzusunda dissertasiyasında da Azərbaycan təzkirəçiliyinin mərhələləri müəyyən qədər tədqiqata cəlb olunmuşdur (3). Etiraf etmək lazımdır ki, Azərbaycan təzkirələrinin, demək olar ki, heç biri bu qədər əhatəli və ciddi şəkildə tədqiqata cəlb olunmamışdır. Bundan əlavə Ö. Bayram Seyid Əzim Şirvani təzkirəsinin mətnini müqayisəli şəkildə nəşrə hazırlamışdır. Bu zaman təzkirənin AMEA Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə olunan yeganə nüsxəsi əsas götürülmüş və 1974-cü il nəşri ilə müqayisə olunmuşdur. Təzkirə Türkiyə Cümhuriyyəti Kültür və Turizm Bakanlığının elektron kitab layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır (19).

Şərqşünas ailm f.ü.f.d. Nəsrəddin Qarayevin təzkirələr üzərində apardığı araşdırmalar və nəşrə hazırladığı “Təzkireyi-Nəvvab” da bu baxımdan diqqətə layiqdir. Belə ki, N.Qarayev Nəvvab təzkirəsinə Azərbaycan dilinə tərcümə edərək tam şəkildə çapa hazırlamışdır. Mərhum alimin nəşrə hazırladığı bu iri həcmli təzkirənin mətni AMEA Əlyazmalar İnstitutunun elmi arxivində mühafizə olunmaqdadır. Əsər 1980-ci ildə tamamlanaraq elmi arxivə təhvil verilmişdir. Kitabın redaktoru iranşünas alim f.ü.f.d. Məmmədağa Sultanovdur. Təzkirə çapa hazırlandıqdan sonra f.ü.f.d. Şaməddin Xəlilov tərəfindən də təkrar gözdən keçirilmiş və bəzi düzəlişlər edilmişdir. Ancaq bu abidənin nəşrini görmək N.Qarayevə nəsib olmamışdır. Ömür vəfa etmədiyindən əsər uzun illər alimin Əlyazmalar İnstitutundakı elmi arxivində qalmışdır. Nəhayət, “Təzkireyi-Nəvvab” 1998-ci ildə Azərbaycan nəşriyyatında işıq üzü görmüşdür (15). Bu kitabın titul vərəqində əsərin 1998-ci ildə çap olunduğu yazılmışdır. Ancaq titul vərəqinin arxasında yer alan məlumatda 1995-ci il qeyd olunmuşdur. Yəqin ki, bu texniki qüsurdur.

Təzkirənin N.Qarayev tərəfindən hazırlanmış (1980) nüsxəsi ilə 1998-ci il nəşri tərəfimizdən tam şəkildə müqayisə olunmuş və maraqlı faktlar aşkarlanmışdır. Xoşbəxtlikdən onun çapa hazırladığı əsərin həm əlyazması, həm də makina çapı arxivdə saxlanılır. Təəssüf ki, uzun illər bu əsəri nəşrə hazırlayan mərhum N.Qarayevin adı mütərcim kimi deyil, sadəcə türkçə mətnləri transfoneliterasiya edən şəxs kimi qeyd edilmişdir. Bundan əlavə, kitabın ön sözündə oxuyuruq: “Əsərin türkçə mətnlər olan hissələrini mərhum təd-

qıqatçımız N.Qarayev çevirib qurtarmaq üzrə idi. Ancaq bu əsərin yubiley nəşrini planlaşdıranlar unutmuşlar ki, Nəvvab XIX əsr ikidilli ədib-alimlər sırasında gedir... təzkirənin bütün nəsr hissəsi, şeirlərin böyük bir qismi fars dilində idi" (16, 3). Təzkirənin 1998-ci il nəşrini çapa hazırlayan və ön sözün müəllifi faktiki olaraq N.Qarayev nüsxəsini əsas götürsə də, mərhum alimin yalnız təzkirənin kiçik bir hissəsini əhatə edən türkcə mətnləri çevirdiyini döən-döənə qeyd edir. Halbuki təzkirənin tərcüməsi bütünlüklə (yəni həm fars, həm də türkcə olan hissələr – V.M.) on səkkiz il öncə (1980) N.Qarayev tərəfindən tamamlanmış, tanınmış iranşünas alim M.Sultanov tərəfindən ciddi redaktə olunaraq nəşrə hazır şəkildə elmi arxivə təhvil verilmişdir. Bizim burada təzkirənin N.Qarayev tərəfindən çapa hazırlanmış nüsxəsi haqqında geniş məlumat verməyimizin məqsədi "Təzkirəyi-Nəvvab" kimi iri həcmli əsər üzərində işləyərək onu tam şəkildə çapa hazırlayan mərhum tədqiqatçının xidmətini uzun illərdən sonra obyektiv şəkildə qiymətləndirmək, bu barədə elmi ictimaiyyəti bilgiləndirmək və Nəsrəddin Qarayevin adını Azərbaycan təzkirəşünaslıq tarixinə daxil etməkdən ibarətdir.

Məhəmməd ağa Müctəhidzadənin "Riyazül-əşiqin" təzkirəsi hələ müəllifin sağlığında 1910-cu ildə İstanbulda çap olunmuşdur (5). Sədi Çögənli və Rəcəb Toparlı isə təzkirənin 1910-cu il nəşrini, ön söz əlavə olunmaqla 1992-ci ildə Ərzurumda çap etdirmişlər (6). Təzkirə transliterasiya olunaraq 1995-ci ildə Bakıda çap olunmuşdur (13).

M.Müctəhidzadənin həyatı, yaradıcılığı və təzkirəsi isə Aljira Topalova tərəfindən öyrənilmişdir. Kitabda öncə Yaxın Şərqdə və Azərbaycanda təzkirəçilik ənənəsindən bəhs olunmuş, ikinci fəsildə isə Müctəhidzadənin həyat və yaradıcılığı tədqiqat obyektinə çevrilmişdir (21).

Böyük Azərbaycan alimi və ədibi Məhəmmədəli Tərbiyətin fars dilində qələmə aldığı "Danışməndani-Azərbaycan" adlı təzkirəsi 1354/1935-ci ildə Tehrandə çap olunmuşdur. Təzkirə İsmayıl Şəms və Qafar Kəndli tərəfindən Azərbaycan dilinə tərcümə olunaraq geniş ön sözlə 1987-ci ildə nəşr edilmişdir (10).

XX əsr Azərbaycan təzkirəçisi Seyyid Əbdülhəmid Xalxali "Təzkirəyi-şüərayi-müasiri-İran" adlı əsərin müəllifidir. Əsərin birinci cildi 35 şairdən bəhs edir və h.ş.1333 / 1954-cü ildə Tehrandə "Təhəri" nəşriyyatında çap olunmuşdur. İkinci cildi isə 73 şairdən bəhs edir. H.ş. 1337/1958-ci ildə Tehrandə həmin nəşriyyatda işıq üzü görmüşdür.

Azərbaycan alimi Əziz Dövlətabadi 1956-cı ildən "Süxənvərani-Azərbaycan" adlı təzkirəsini tərtibləməyə başlamışdır. Təzkirə 1956-cı ildə iki cildə nəşr olunmuşdur. Təzkirəçi bu əsərdə 851 nəfər Azərbaycan şairinin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat vermişdir.

Güney Azərbaycandan olan soydaşımız Məhəmməd Dəyhim öz təzkirəsini dövr məhdudiyyəti qoymadan, coğrafi prinsip əsasında tərtib etmişdir. "Təzkirəyi-şüərayi-Azərbaycan" 1989-1992-ci illərdə Təbrizdə beş cildə nəşr olunmuşdur.

XXI əsrdə ilk təzkirəni Ş.Fazil qələmə almışdır. Təzkirədə XIX əsrin 80-cı illərində yaradılmış, 43 il fəaliyyət göstərən, 1980-cı ildə yenidən bərpa olunan “Məcməüş-şüəra” və onun üzvlərindən bəhs olunur. “Təzkireyi-Şahin” 2006-cı ildə nəşr olunmuşdur.

Apardığımız araşdırmaların nəticəsi olaraq deyə bilərik ki, Azərbaycan təzkirəçiliyinin nəzəri baxımdan, eləcə də sistemli şəkildə tədqiqinə ciddi ehtyac vardır. Belə ki, XVI əsrdən başlayaraq XX əsrə qədər azərbaycanlı müəlliflər tərəfindən 44 təzkirə qələmə alınmışdırsa da, indiyə kimi onlardan sadəcə 6-sı Azərbaycan dilində nəşr olunmuşdur. Qeyd olunan bütün Azərbaycan təzkirələrinin tərcüməsi, elmi-tənqidi və ya faksimile mətnlərinin hazırlanması təzkirəşünaslarımız qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir. Bunlardan əlavə hər bir Azərbaycan təzkirəsinin monoqrafik səviyyədə araşdırılması Azərbaycan ədəbiyyatının müxtəlif mərhələlərini, ümumiyyətlə, mədəniyyət tariximizi tədqiq etmək üçün əhəmiyyətlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Ahdi ve Gülşen-i şuarası (İnceleme-metin) / Haz.: Süleyman Solmaz. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2005, IX +626 s.
2. Ateş A. Mecma al-Havas // İstanbul edebiyat fakültesi Tarih dergisi, 1953, s.183-187.
3. Bayram Ö. Azerbaijan sahası tezkiireleri ve Seyid Azim Şirvaninin tezkiresi. - DT. Gazi Üniversitesi, Ankara, 2005. - XCIX+519 s.
4. Bland N. Account of the Atesh Kedah, a Bibliographical work of the Persian Poets, by Haji Lutf Ali Beg, of Ispahan // Journal of the Royal Asiatic Society, VII. - London: Royal Asiatic Society, 1843. – 345 - 392 pp.
5. Karabağlı Müctəhid-zade Mehmed Aka. Tezkiretü’ş-şuara Riyazül-əşiqin. – Dersaadet: Karabet Matbaası, 1328, 284 s.
6. Karabağlı Müctəhid-zade Mehmed Aka. Tezkiretü’ş-şuara Riyazü’l-əşiqin / Ön söz. M. Sadi Çöğənli ve R.Toparlı. – Erzurum: 1992, 300 s.
7. Kutluk İ. Sadıki Kitabdar. Macma-al-havas // Türk dili ve edebiyatı dergisi, 1949, № 3- 4, s.577-580.
8. Qarayev N. XIX əsr Azərbaycan ədəbi məclisləri. Bakı: Nurlan, 2010, 325 s.
9. Marağalı Məhəmməd həsən xan Etimadüssəltənə. Xeyrati-hesan (Gözəllər sərvəti) / Tərcümə edən: T.Həsənzadə. Bakı: Nurlan, 2003, 103 s.
10. Məhəmmədəli Tərbeyət. Dənışməndani-Azərbaycan. Bakı: Azərnəşr, 1987, 464 s.
11. Məmmədova M. Lütfəli bəy Azər və Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Örnək, 2001, 139 s.
12. Mir Möhsün Nəvvab. Təzkireyi-Nəvvab. Bakı: Orucov qardaşlarının elektrik mətbəəsi, 1310 245 s.
13. Müctəhidzadə Məhəmmədəğa. Riyazül-əşiqin. Bakı: Azərbaycan, 1995, 248 s.
14. Nəvvab Mir Möhsün Ağamirzadəyi-Qarabaği. Təzkireyi-Nəvvab / Tərcümə edən: N.S.Qarayev. Bakı: 1980. AMEA Əlyazmalar İnstitutu elmi arxiv. Nəsrəddin Qarayevin arxivi. Qovluq N 152, 153, 154, 155, 175 və 176.
15. Nəvvab Mir Möhsün. Təzkireyi Nəvvab. Bakı: Azərbaycan, 1998, 559 s.
16. Sadıq bəy Sadıqi. Məcməül-xəvas. Bakı, Nurlan, 2008, 411 s.
17. Salmanov Ş. Rüstəmov Süleyman // Azərbaycan mətnşünaslığı məsələləri, Bakı, 1979, s. 184-187.
18. Seyid Əzim Şirvani. Əsərləri. III cild. Bakı.Elm, 1974, 499 s.
19. Seyyid Azim Şirvânî - Tezkiretü’ş-Şu’arâ / haz.: Ö.Bayram. Ankara, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. (e-kitap), 2010, 543 s.

20. Solmaz S. XVI yy. tezkirelerinde şairin dünyası. Ankara, Akçağ, 2012, 670 s.
21. Topalova A. Ədəbiyyat tarixinin öyrənilməsində təzkirələrin rolu və ağa Məhəmməd Müctəhidzadənin «Riyazül-əşiqin» təzkirəsi. Bakı: Elm, 2001, 97 s.
22. Yazıcı T. Ateşkede. Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. IV c., İstanbul, 1991, s. 59.
23. Саттаров А. Тухфаи Соми ва хусусиятҳои он. Душанбе, 1972, 133 с.
24. تذکره "مجمع الخواص" بزبان ترکی چغتای (تألیف صادق کتّابدار و ترجمه آن بزبان فارسی بخامنه دکتر عبدالرسول خیامپور). تبریز: چاپخانه اختر شمال، 1327.
25. سام میرزای صفوی ، تذکره تحفه سامی ، چاپ رکن الدین همایون فرخ ، تهران، 1348.
26. سام میرزای صفوی. تهفه سامی (با تصحیح و مقابله وحید دستگردی). طهران: مطبعه ارمغان، 1314.

О ПУБЛИКАЦИИ АЗЕРБАЙДЖАНСКИХ ТЕЗКИРАХ

V.A.MUSALI

РЕЗЮМЕ

В статье исследуются даты публикаций азербайджанских тезкире и дается полный анализ опубликованных работ. На основе наших исследований можно утверждать, что из более сорока примеров этого жанра, написанных азербайджанскими авторами в разные периоды всего лишь четырнадцать были опубликованы, причем 6 из них были опубликованы в Азербайджане, а остальные в Иране и Турции.

Ключевые слова: Азербайджан, тезкире, публикация, литература, состояние

ABOUT PUBLICATION OF AZERBAIJANI TAZKIRAS

V.A.MUSALI

SUMMARY

The article deals with the dates of publication of Azerbaijani tazkiras and provides a complete analysis of published papers. Based on our research, it can be argued that only fourteen of more than forty examples of this genre, written by Azerbaijani authors in different periods were published, 6 of which have been published in Azerbaijan, and the others in Iran and Turkey.

Keywords: Azerbaijan, tazkira, publishing, literature, situation